

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא ז.

עין משפט נר מצוה

קמא א ב מ"י פ"ו מהל' גניפה ה' ז סמנ
ננייה ה' ז סמנ
לאון ק"ט טו"ש מ"י מ'
ל"ג ספ"ק ד'
קמב ג מ"י ט' ה' ז'
קמג ד מ"י פ"ח מהל'
גניפה ה' ז סמנ
ע"ש ג' טו"ש מ"י מ'
ל"ג ספ"ק טו'
קמד ה מ"י פ"ד מהל'
מכירה ה' ז סמנ
לאון ק"ט טו"ש מ"י מ'
ל"ג ספ"ק ז'
קמה ו מ"י ט' פ"ו
ה' ז סמנ
בשנת סמנ ט' טו"ש מ'
מ"י מ' ל"ג ספ"ק ז' :

תורה אור השלם

1 והשקל עשרים גרה
ועשרים שקלים חמשה
ועשרים שקלים עשרה
וחמשה שקל הקנה יהיה
קמב: יחזקאל מה יב

מוסף תוספות

א. שהשקל של תורה
וכו' הוא הנקרא שלש
בדמרגמנין כסף שלשים
שקלים כסף התחין סלעין.
י"י מ"ג. ב. נ"א:
שהוספו על הדינרים,
ההשקל הוה עשרים גרה
ומתרגמנין עשרים מעה
ויצו לכל דיני המש
מעות, והם הוסיפו שותת
ואמרו שיש מעה כסף דינר.
מ"ס י"ד.

רבינו גרשום

ובכלא. אוקרא וחצי וקורין
אנתו חצי ודגו והינו אחד
מ' ברובע דבין שלם
לפלא לא טעו אינשי:
ומקשי וליבעד בני קביים:
אמאי עבד חצי תרקב ולא
קביים: ומשני משום דלמ'
אתי לאחלוף קביים
בתרקב: אי הכי דחיישי
לכאן לא יתן קמח
ליבעד אתי לאחלוף בחצי
תרקב. ששליש גדול חצי
תרקב מקב דחצי תרקב
הינו קב וחצי. אלא מהו
קביים גדולה מחצי תרקב
ברביע אלא טעו אינשי
ברביעא: אי הכי דטעו
ברביע: תומן ועובלא לא
ליבעד. דמשום דאתי
לאחלוף תומן בעובלא
התומן גדול מעובלא רביע
תרקב. באוקיות ועובלא
אוקא וחצי נמצא התומן
גדול מעובלא רביע:
שלישית החין ורביעית החין
לא ליבעד. משום דאתי
לאחלוף שלישי ברביעית
הואיל דברביע טעי אינש
(דברביע פחות מהו): כהניס
וריון אתי
לאחלוף במקדש אבל
בעלמא דשן אוקרא וחצי
אלימא משום דאוקרא
לאפקועי תרעא. דאי אתי
לאותם על המדות יותר
משתו קא מפקיע לשעריס
לשקל קודם לכן: אי הכי
מאי חזית מיותר משתת.
אפילו שתת נמי לא יוסף
דמי' למימר הכי נמי משום
אפקועי תרעא: אלא משום
אוקרא. וכן עושה יותר על
שותת דאי היה מוספין
יותר משתות ונתן לו במדה

במקדש נמי לגזור. אע"פ שהיו צריכין למדוד שלישיה הדין
לאיל רביעית לכבש יכולין היו למדוד בלוגין לחצי
הין ששה לוגין לשלישיה הדין ארבעה לוגין לרביעית שלשה לוגין:
והשקל עשרים גרה. תימה והא כ"ד גרה היו דגרה היו מעה
כתרגומו עשרים גרה עשרין מעין

(שמות ו' ואמרי' קדושין י"א: ז'.) דסלע
ד' דינרים ושש מעה וסלע דלינר היו
כ"ד ואומר ר"מ דבימיחמשים הוסיפו
שמות על הסלע דמיעקרא לא היה
רק עשרים גרה והוסיפו עליו ד' גרה
ולר"י נראה דיוחזקאל הוסיף ד' גרה
על הסלע ולעולם המנה של חול כ"ה
סלעים ושל קודש נ' אלא שזכתלה
היה השקל עשרים וסלעין עליו ד'
גרה וה' קרא וסלעין שיהיה שיהיה
עשרים גרה ומאומם שקלים יהיה
לכס המנה עשרים שקלים חמשה
ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל
והיינו ששים שקלים צין הכל ולא
איידי בשקלים שניתוספו שמאומם
לא היה המנה אלא חמשים כפלים של
חול (ה' כקלים שהיו קודם שהוסיפו
והא דנקט קרא חשבון זה ולא לרה
לכלול ששים שקלים יחד אומר ר"מ
לפי שהיה להן משקלות אחת שליש
מנה של קודש ואחת מנה של הדינר
ואחת של רביע מנה של קודש כמו
שתרסג ונתן וסלעים עשרין מעין
תלתת מניא עשרים סלעים מנא
דכספא כ"ה סלעים רביעית מניא ט"ו
סלעין כולהו שיתין מנא רבא דקודשא
יהא לכוון ולפי' ר"י קשיא דאין התרגום
משמע כדנדרו שאם יפרש תלתת
מניא דהשתא היו עשרים סלעים
שמקודם א"כ כמו כן יפרש מנא
דכספא של חול של עכשיו היו עשרים
וחמש סלעים של קודם לכן וזה אינו
דעו שלשים של קודם לכן ורש"י פי'

במה
בפירוש יחזקאל דמנא דכספא כ"ה סלעים מיידי במנה של חול שהיה
קודם משמע שרובה לומר כפי' ר"י שנשתנה מנה של חול וקשיא דלמה
ליה למינקט מנה של קודם כיון ששני אותם דאם לא היו אותם שלשה
משקלות באותה שעה היה לו לכלול ששים שקלים יחד והר"י
משולם אומר דנקט קרא חשבון זה כנגד ברכת כהנים ציברך שן
ט"ו ציאר כ' ציאר כ"ה ושואל במדרש הוא ק"ח ויש ליתן טעם שלפי
שמתבררין ישראל עשרים שקלים עשה יחזקאל חשבון זה בשקלים:
הן

היה עדין עשירי חמשה עשר שקלים עשרה וסלעין עליו וסלעין
אין מוספין על המדות נו'. אם באו אנשי העיר להוסיף על כל המדות צין גדולות צין קטנות לפי חשבון אחד מכור עד רביעית ולשצר
מדות הראשונות דלא יתי למיטעי אין מגדלין כי אם שמת יותר שמי שהחזיק ה' צילים יחזיק עמה ו'. וטעמא מפרש לקמיה: והמשמרה
בגון חנוני הקונה יין ופירות מן הסיוטון הרצה בידה כדי למכור מעט מעט אל ישמך יותר משמות וכגון שלא הוקר השער אצל כל
לקח בשעת הגורן ועכשיו הוקרי ישמך אפילו כפליים כפי שהשער הולך. ותקנת חכמים היא זו שלא ישמך יותר: משום אפקועי
פירא. שמציאם תבואה לכאן כשיראו שהוסיפו המדות יוקרו ומשנכנס היוקר חזק יותר מכדי תוספת: שפוט נמי לא יעביד.
משום האי טעמא גופיה: אלא. לכי אין מוספין יותר משמות משום דהו עכשיו אונאה אין שניהם חוזרין מוספין
אלא שמות: ליהו ציטול מקח. אם נוסף יתר על שמת ולא נכון לשמות תקנה שציטול על ידה הנמכרת והיה דמי כגון החמרים
שמציאין תבואה לכאן רגילים ליתן ה' קצין צה' דינרין וכשהוסיפו המדות שמת ולא ידעו יתנו כמו כן ה' קצין צה' דינר ונמנא
שנתאנה שמת דו' קצין יש צהיה ה' ויחזיר לו פשוט והיה המכר קיים אצל אם הוסיפו על החמשה קצין קב וחצי הרי נתאנה יתר
משמות וצטול המקח: והאמר רבא נו'. ואפילו אם יוספו על המדות פחות משמות ליהו ציטול מקח: כל דבר שצמדה. שהוטעה
במדה אפילו פחות מכדי אונאה דהיינו פחות משמות דהו ממילה בחפץ הנמכר באומד הכא חוזר משום דטעות גמור הוא ושניהן
נמי חוזרין אלא משום דפחות מכדי אונאה הו ממילה לגמרי דלא נמכרו רבא אלא לאפקועי ממחילה ומיהו מקח טעות הו לחזור שניהן
דהא לרבא לית ליה חזרה במי שנתאנה שמי מן המאנה דספק רבא צפרק הזהב (ב"מ ד' ז') הלכתא שמת קנה ומחזיר אונאה אצל
צפחות משמות הו ממילה וציות משמות שפיה חוזרין: דלא יהיו פסידא לתגרא. שצא עמיר אחרת ואמרן דמשמך שמת וצבלא הוסיפו
כי אם שמת והוא לא ידע ומכר כמו שהיה רגיל עד עכשיו לא יציד כי אם שמת שהיה לו להרויח ולא הפסיד מקרן שלו
כלום אצל אם הוסיפו יותר משמות אית ליה פסידא מקרן שלו: ומתמה גמרא פסידא הוא דלא ליהו ליה. כלומר להכי חשו דלא
יפסיד מקרן שלו כלום אצל לריוח שלו לא חשו חכמים אם לא ירויח: וכן וצין תגרא איקרי. בתמיה. משל הוא וכי לכך קנה
התבואה רחוק מכלן שיתגנה כאן באותן דמים כדי שיקרא תגר ולהרויח אינו חושש הא ודאי אין לך פסידא גדולה מו שטורח ואוכל
ואינו מרויח. והכי הו לכו לממר אין מוספין על המדות שמת כי אם פחות משמות כדי שירויח המגר פורתא: קרא אשכח
דאמר מוספין שמת והלך מותר להוסיף שמת דלא חייש קרא חמיר אס יטעה בתוספת ולא ירויח ומיהו יותר משמות אין
מוספין משום פסידא דתגרא שהרי לא המיר הכתוב [כן נראה הטעם צענין]: השקל. סלע: עשרים גרה. מעות קטנות שיש
מנה ה' צדינר: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. שלש חשבונות הללו ציחד המנה יהיה לכם ויש לומר דיש
מקומות שהמנה חמשה עשר סלעים יש עשרים סלעים יש חמשה ועשרים לכל נאמר שלש המנים הללו המנה של קודש יהיה לכם:

ישנה והוא קצין עמו מרה חדשה הרי ביטול מקח דיותר על שותת בטל מקח ויהיה יכול לחזור בו מי שנאנה אבל שותת מוספין דלא ליהו ביטול מקח אלא מחזיר אונאה: והאמר רבא כל דבר וכו'. אלא משה אין מוספין יותר
על שותת: דלא ליהו ליה פסידא לתגר. והא ורוחא לא בעי למיהו ליה בתמיה. וכי לכך הוא עשתי ידנה ומכור בלא ריוח: ואין צריך ריוח אחר: אלא. דאי ברוי חשו שאין מוספין אלא שותת שלם
כדי שירויח בו הגרן מקצת משום יתור. והא דאמר שמואל שותת קרא אשכח דרשוי רדע שותת אבל בפני תוקנת תרתי פוחתי. והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. ששקל שקלים
הללו ביחד תמצא ששים שקלים משקלם. ולכל שקל ושקל ד' דינר הרי למנה מאתן וארבעין דינר וכו' היה שיעור מנה של קודש והבנה של חולין אינו כ"ה שקלים שעולין ק' דינר. ואיכא למישמע מהדין קרא תלת

ליה צדיהיהו דהיינו תומן אצל שמינית לשון נקבה היינו שמינית
הלוג והיינו דקמיה לקמיה גבי לוג רביעית ושמינית אצל הכא גבי
קב גרם רובע ותומן והתומן חצי לוג ג' צילים וחצי תומן צילה
ומחלה: ועובלא אחד מחמשה ברובע.
היינו צילה וחמשה צילה שלגו ו'
צירע וכן פירש רבינו שנתאל ועיקר.
והשתא לא עדיף חצי תומן על עובלא
כי אם חומש שחצי תומן צילה ומחלה
שה' ו' חומשין וחצי חומש דהיינו ה'
חומשין וה' חמשי חומש והעובלא היא
צילה וחומש צילה דהיינו ו' חומשין
שה' ד' חומשין וד' חמשי חומש
נמנא חצי תומן יתר על עובלא חומש
וחצי חומש צילה ואישמך דלא עדיף
מניה ריבעא אלא חומש והכי
פרכינן לקמן חצי תומן ועובלא לא
נעביד לכיון דטעו אינשי צריבעא
כ"ש דטעו בחומשא: הין. י"ז לוג

הוא דהיינו נמי תרקב: חצי הין.
היינו חצי תרקב: שלשים הין.
לקמיה מפרש למה התקינו:
רביעיה הין. היינו שלשה לוגין. והא
דלא נעביד נמי חצי רביעית והין
דהיינו לוג ומחלה משום דאתי למיטעי
בחצי קב דיבש דהיינו צ' לוגין ואמרי'
לקמן דצריבעא טעו אינשי: ולוג
היינו נמי רובע הקב דלעיל [פ"ט:]: וחצי
לוג. היינו תומן דיבש: ורביעיית.
היינו חצי תומן דלמנרן לעיל [פ"ט:] צילה
ומחלה: ושמינייה. היינו חצי צילה
ורביעיה צילה אצל יבש אין דרכו למדוד
צכלי קטן כל ק' אלא נמכר באומד
זא משקל אס דבר יקר הוא: וחצי
שמינייה גרסינן בתוספתא [פ"ה ה"ד]. והו
קורטוב המכר צהרעה מקומו' מ' סאה
חסר קורטוב שפול לתוכו קורטוב יין
צ"ב צ' דחולין (דף טו.) וצ"פ"ק דמכות
(דף ג.) וליעביד נמי קביים. דליהו

שלישית הסאה ה' היכי דתקון שלישיה הדין: ומשני אסי לחלוףי
במרקב. דהוא שלשה קצין וגדול שלש מקציים וימדוד לו מוכר
צקציים תחת תרקב: בחצי תרקב. דהיינו קב וחצי ואינו פחות
מקציים שלש אלא רביע וחצי למיטעי: נראה צעניי דה"ג אי הכי
חצי תומן ועובלא לא יעביד. שהחצי תומן אינו גדול אפי' רביע כי
אם חומש כדפרישית לעיל וכ"ש דאתי למיטעי: ציקאי צהו אינשי.
שמחזק קטנותו ורדיעין צהו לשער כמה מחזיק ולא אתי לרמות:
רביעייה הין. פחותה מלישית הדין רביע וחצי למיטעי: כיון
דוה במקדש. כדאמרן לעיל (דף פו.) שנתות היו צצין עד כאן לפר עד כאן לכבש דהיינו חצי ושלישית ורביעית הדין:
אין מוספין על המדות נו'. אם באו אנשי העיר להוסיף על כל המדות צין גדולות צין קטנות לפי חשבון אחד מכור עד רביעית ולשצר
מדות הראשונות דלא יתי למיטעי אין מגדלין כי אם שמת יותר שמי שהחזיק ה' צילים יחזיק עמה ו'. וטעמא מפרש לקמיה: והמשמרה
בגון חנוני הקונה יין ופירות מן הסיוטון הרצה בידה כדי למכור מעט מעט אל ישמך יותר משמות וכגון שלא הוקר השער אצל כל
לקח בשעת הגורן ועכשיו הוקרי ישמך אפילו כפליים כפי שהשער הולך. ותקנת חכמים היא זו שלא ישמך יותר: משום אפקועי
פירא. שמציאם תבואה לכאן כשיראו שהוסיפו המדות יוקרו ומשנכנס היוקר חזק יותר מכדי תוספת: שפוט נמי לא יעביד.
משום האי טעמא גופיה: אלא. לכי אין מוספין יותר משמות משום דהו עכשיו אונאה אין שניהם חוזרין מוספין
אלא שמות: ליהו ציטול מקח. אם נוסף יתר על שמת ולא נכון לשמות תקנה שציטול על ידה הנמכרת והיה דמי כגון החמרים
שמציאין תבואה לכאן רגילים ליתן ה' קצין צה' דינרין וכשהוסיפו המדות שמת ולא ידעו יתנו כמו כן ה' קצין צה' דינר ונמנא
שנתאנה שמת דו' קצין יש צהיה ה' ויחזיר לו פשוט והיה המכר קיים אצל אם הוסיפו על החמשה קצין קב וחצי הרי נתאנה יתר
משמות וצטול המקח: והאמר רבא נו'. ואפילו אם יוספו על המדות פחות משמות ליהו ציטול מקח: כל דבר שצמדה. שהוטעה
במדה אפילו פחות מכדי אונאה דהיינו פחות משמות דהו ממילה בחפץ הנמכר באומד הכא חוזר משום דטעות גמור הוא ושניהן
נמי חוזרין אלא משום דפחות מכדי אונאה הו ממילה לגמרי דלא נמכרו רבא אלא לאפקועי ממחילה ומיהו מקח טעות הו לחזור שניהן
דהא לרבא לית ליה חזרה במי שנתאנה שמי מן המאנה דספק רבא צפרק הזהב (ב"מ ד' ז') הלכתא שמת קנה ומחזיר אונאה אצל
צפחות משמות הו ממילה וציות משמות שפיה חוזרין: דלא יהיו פסידא לתגרא. שצא עמיר אחרת ואמרן דמשמך שמת וצבלא הוסיפו
כי אם שמת והוא לא ידע ומכר כמו שהיה רגיל עד עכשיו לא יציד כי אם שמת שהיה לו להרויח ולא הפסיד מקרן שלו
כלום אצל אם הוסיפו יותר משמות אית ליה פסידא מקרן שלו: ומתמה גמרא פסידא הוא דלא ליהו ליה. כלומר להכי חשו דלא
יפסיד מקרן שלו כלום אצל לריוח שלו לא חשו חכמים אם לא ירויח: וכן וצין תגרא איקרי. בתמיה. משל הוא וכי לכך קנה
התבואה רחוק מכלן שיתגנה כאן באותן דמים כדי שיקרא תגר ולהרויח אינו חושש הא ודאי אין לך פסידא גדולה מו שטורח ואוכל
ואינו מרויח. והכי הו לכו לממר אין מוספין על המדות שמת כי אם פחות משמות כדי שירויח המגר פורתא: קרא אשכח
דאמר מוספין שמת והלך מותר להוסיף שמת דלא חייש קרא חמיר אס יטעה בתוספת ולא ירויח ומיהו יותר משמות אין
מוספין משום פסידא דתגרא שהרי לא המיר הכתוב [כן נראה הטעם צענין]: השקל. סלע: עשרים גרה. מעות קטנות שיש
מנה ה' צדינר: עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. שלש חשבונות הללו ציחד המנה יהיה לכם ויש לומר דיש
מקומות שהמנה חמשה עשר סלעים יש עשרים סלעים יש חמשה ועשרים לכל נאמר שלש המנים הללו המנה של קודש יהיה לכם:

ישנה והוא קצין עמו מרה חדשה הרי ביטול מקח דיותר על שותת בטל מקח ויהיה יכול לחזור בו מי שנאנה אבל שותת מוספין דלא ליהו ביטול מקח אלא מחזיר אונאה: והאמר רבא כל דבר וכו'. אלא משה אין מוספין יותר
על שותת: דלא ליהו ליה פסידא לתגר. והא ורוחא לא בעי למיהו ליה בתמיה. וכי לכך הוא עשתי ידנה ומכור בלא ריוח: ואין צריך ריוח אחר: אלא. דאי ברוי חשו שאין מוספין אלא שותת שלם
כדי שירויח בו הגרן מקצת משום יתור. והא דאמר שמואל שותת קרא אשכח דרשוי רדע שותת אבל בפני תוקנת תרתי פוחתי. והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. ששקל שקלים
הללו ביחד תמצא ששים שקלים משקלם. ולכל שקל ושקל ד' דינר הרי למנה מאתן וארבעין דינר וכו' היה שיעור מנה של קודש והבנה של חולין אינו כ"ה שקלים שעולין ק' דינר. ואיכא למישמע מהדין קרא תלת

א [שבת כ"ט ו"ק:] ט' מנחות
ט. א. [מנחות ט' כ"ב מ"ג:]
ד' קודשין מ"ב: ז"מ ט'
מנחות ס"ט. ט. א. [בבבא ז'
א"ח רבא ז'.] ז"מ ט'
מנחות ע"א. א. א. [מנחות ט'
בבבא ז'.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והשקל וכו'
כפלים של חול אלא איירי
בשקלים שהיו קודם:

מוסף רש"י

כהניס וריון הין. דקריס
הן ככל דמתיב כהן דקריס
לו' וזיו משפטי ליעקב
(שבת פ"ד:) שטלס הו
בני מורה ומרדכי (ש"ס ז'
או: דכיון שנתקע לעברה
צידוע שלמדיהו הלכת עברה
(ש"ב פ"ד.) אין מוספין
על המדות נו'. משום אפקועי
תרעא. ששנתגדיל המדות
יומר. ממחלה השער להתיק
ממי יתרות המדות ומחזק
שחמל להתיק מעט אוק'
ומתיק ריבה. נמי שאין
יודע מופי המדות כמדי
דבעי על לעולם ומתיק
יותר יותר (ש"ס ח"ב.)
אלא. משום הכי אין מוספין
יותר משמות. משום אונאה
דלא ליהו ביטול מקח.
דק"ל (ב"מ ט'.) אונאה
שמות קנה ומחזיר אונאה.
יתר משמות צטול מקח. הכא
נמי המכר נמכר את הפסדה
אל אס ידע שהוטעה על
המדות ומכר לו כדי המדה
ההלוונה והו קיבל במדה
גדולה. הרי נתאנה שמת.
ואפ"כ קנה הלווק ונתן לו
דמי אונאה ואין מוכר יטול
לחזור בו. ותקני כ"י צ"א
לווק מה לאכל (מנחות
טו.) כל דבר שבמדה כו'
חזרו. משום דקפיד עליה
והכי נתאנה במדה (ש"ס ט'
אין כ"ש אונאה אונאה חמת
משמות מחיל אינש. דהתם
אין כל אס יטול למנא
הדמיס. אכל טועס במדה
טעות הוא ודעתא דרבי
לא עביד (קדושין ט"ב.) דלא
ליהו פסידא לתגרא.
ממי חמרים שקינת תבואה
בכפלים ומכר צעיר. אלא
יפקיע. לפי שני הפסדים
מחזירין לו במדה ההלוונה
מדה חמסם סלעים. והו
מוכר צעיר טעם סלעים.
כדמתיבין שלא ישמך יותר
משמות. ומשדש מלך אצל המכר
לא בעי לו במדה שמת
במדה העיר הגדולה. ואם
יוסף יותר על שמת מוספד
מן הדמים שחא נמן כה
(מנחות טו.) מתיב. וריתא
לא בעי לו מוספין כותת
לא מוספד ולא משמך (ש"ס
א"כ שאין המכר מרויח לוס
מה מתקע עשו לו (מנחות
טו.) זבן רבתי. משל הוא
איקרי. בתמיה. משל הוא
לאמר לכוה לקח דמים
חוזר ומכר ללא שכר ומתיק
מגור ומוכר ללא שכר ומתיק
אין פסדי מלך אצל המכר
ורדש. דנתיב הכתוב
הו (מנחות טו.) עשרים
שקלים חמשה ועשרים
שקלים עשרה וחמשה
שקל. הרי ששים שקלים.
אומן ששים שקלים יהיה
לכס המנה. וסלע וסלע דינר
חזיה הרי ז"מ חצי דינר
הו כחלו מנה. וק"ל נמנה
דלוייתא אצל אלא כ"ה
סלעים ששס ק' חזים (ש"ס.)